

Fóti: Mivel foglalkozom mostanában? A válasz egyszerű: John Holttal

április 18, 2013

megjelent a Taní-tani alternatív pedagógia lap 2006/3 számában
(65-66.o)

Az amerikai John Holt (1923-1985) első könyve How Children Fail (Iskolai kudarcok) 1964-ben jelent meg. Sikerkönyv lett, írója Amerika szerte ismertté vált. Második könyve, amelynek címe „How Children Learn” (Hogyan tanulnak a gyerekek) 1967-ben látott napvilágot. A két könyvet együtt több mint másfél millió példányban adták el.

Ez, úgy látszik, elég volt a Gondolat Kiadónak, hogy a könyvet lefordítassa, és Iskolai kudarcok címmel kiadja 1991-ben. Figyelni, azonban nem nagyon figyeltek, vagy direkt nem néztek utána a részleteknek, ugyanis Holt 1982-83-ban újra kiadta két sikerkönyvét, és 20 év tapasztalatait hozzáírta. Ezeket az angol kiadásban a margón jelölte. Az eredeti szöveghez nem nyúlt hozzá, így aki akarja, olvashatja úgy is, hogy kihagyja a jelölt részeket. Sajnos a Gondolat kiadó, bár a könyv elején a copyrighthál az 1982 szerepel, mégis csak az eredeti 1964-es könyvet fordíttatta le.

A német olvasók egy kicsit jobban járnak, mert ők a kiegészített verziót kapják, de jelölés nélkül. Így az eredeti angolból, magam jelöltem át a német kiadásba az új részeket. A német fordító azonban egy mondat erejéig megrettent: Holt a bővített kiadás bevezetőjének utolsó mondatában azt írja, hogy sajnos a könyv megjelenése utáni 20 évben folytatódott az iskolában a gyerekek intelligenciájának tönkretétele. Ezt a mondatot még a német fordító sem tartotta nyomdafestéket tűrőnek, és nemes egyszerűséggel kihagyta.

Bár a könyv Amerikában nagy siker volt, a magyar megjelenés a nagyközönség számára szinte észrevétlen maradt. A könyvet ma már nem lehet kapni, Holt többi 10 könyvéből pedig egy sem jelent meg magyarul. Az Iskola kudarcok már természetesen nem kapható a könyvesboltokban. Mégis létezik. Érdeemes kölcsönkérni, megszerezni antikváriumból, kivenni könyvtárból, és elolvasni.

Holt, aki mivel közben híres lett, járta az USA-t, aztán Európát is, és nagyon sok iskolában beszélt, előadott, írt egy *igazi* iskolareform érdekében. Azonban egy idő után belátta, hogy az, amit ő igazinak tart, csak nagyon kevés ember véleményével egyezik. Ennek ellenére úgy érezte, hogy igaza van. Az iskolarendszert, azok szerint az értékek, felismerések szerint, amit ő igaznak érzett, megreformálhatatlannak látta. Ezért fordult 1977-ben az otthoni tanulás, az ún. home schooling felé, amelyet egy lehetséges kiútnak remélt, és lelkesen támogatót. Akkoriban a home schooling jogi státusza bizonytalan volt az USA-ban. A helyzet ma megváltozott, és az USA mind az 50 államában legális lehetőség azoknak a szülőknek, akik különböző okokból nem találnak olyan iskolát gyereküknek, amely megfelelne elvárásaiknak.

A különböző home-schoolerek közül Holt azokhoz állt közel, akik ellenállása az iskolával abból származott, amit ő maga élt meg: hogy az iskola – tisztelet a kevés kivételnek – inkább tönkreteszi a gyerekek intelligenciáját, mintsem fejleszti azt.

Ebben az iskola a ludas, a maga tananyag centrikusságával, azzal, hogy a tanárok meg vannak győződve arról, hogy képesek a gyerekekre azt a tudást betölteni, amit a „szakértők” a gyerek számára előírtak.

Holt maga 14 évig tanított (1953-1967), és rájött, hogy ezzel a töltögetős módszerrel nem lehet hatékonyan tanítani. Ennek csak egy eredménye lesz: a gyerekek jó része olyan stratégiákat talál ki, aminek célja megfelelni a tanár

elvárásainak, de ezzel egyidejűleg lemond arról, hogy megértse a világot. Ezeknek a stratégiának az érzékletes leírása tölti ki a How Children Fail oldalait.

Személyesen vívódom ezzel a Holttal, mert olyan nagyon igaza van. A vívódás nem tisztán teoretikus: mint minden igaz vívódás egyben személyes is – Holt odáig jutott, hogy látta, hogy ameddig a törvények kötelezővé teszik az iskolába járást, addig az iskola tovább fogja folytatni romboló munkáját. És ha ez így van, márpedig így van, akkor nincs nagy értelme iskolát alapítani, hanem valami mást kell csinálni, amivel a gyerekeket segíteni lehet, abban, hogy megőrizzek intelligenciájukat, és olyan dolgokat csináljanak, amikhez valóban kedvük van, és ezért aztán fejlődjenek is.

Egy hosszú távú tervről van, szó, amiben nekem is el kell határoznom magam. Vagy elmegyek tanárkodni, része leszek a rendszernek, belülről kritizálva, tudva, ha nagyon kinyitom a szám, majd kicsinálnak, vagy kívülről kritizálok. Ugyanaz a probléma, mint ami a párttal kapcsolatban volt a szocializmusban. Annak idején én be is léptem (1980), aztán ki is léptem (1987). (Máig őrzöm kilépő levelem másolatát.) Ugyanezt kellene most újra csinálnom az iskolával? Vagy rengeteg erőt ölni egy iskolaalapításba, mikor más utak is vannak, amik hasznosak? Néha így, néha úgy érzem jónak.

A hétfvégén olvastam a Mozgó Világban(12/2005) egy hosszú interjút Magyar Bálinttal, és láttam, hogy ő is beleesik sok csapdába, amibe csak egy nagyon központosított rendszerben magasan álló ember beleeshet. Persze a politikusoknak nagyon kis mozgástere van, mert az iskola a rövidlátó tömegek nyomása alatt áll. A többség nem látja, hogy a teljesítmény-kényszer oda vezet, hogy a kudarctól való félelem megbénítja a gyerekeket; a stressz, aminek a tanár és a gyerek ki van téve rombol, hogy a gyerek tudása csökken, az a tudása, amely az egész életére megmaradhatna, és hasznos lehetne, és csak az a tudás nő, amely arra szolgál, hogy a gyerek jól feleljen, vagy megírja a tesztet. Ezt a tudást aztán persze gyorsan el is

lehet felejteni.

Holt egész életében a mélyreható tanulás híve volt. Ezt nem szózuhatagok inspirálják, hanem az érdeklődés, és az abból fakadó tevékenység nyomán alakul ki. Erre az iskolában alig van lehetőség.

Erről igyekszem írógatni.

Kapcsolódó oldalak:

- John Holt: Szabadság és azon túl (A Freedom and Beyond c. könyv bevezetője)
- John Holt: Nyitott szemmel (A Freedom and Beyond c. könyv 2. fejezetének első oldalai)
- John Holt: Tekintély (A Freedom and Beyond c. könyv 4. fejezete)
- John Holt: Három félrevezető metafora
- John Holt: Gyerekek bírósága egy fekete többségű szabad iskolában a 70-es években